

publicist style of the journalist have been analysed. The source study value, the cognitive and educational functions of the publications by O. Nyzhankivskyi in the press has been studied.

Key words: O. Nyzhankivskyi, the newspaper «Dilo», musical and critical publicism, post, message, announcement, report.

UDK 784:821.161.2'1

MUSICAL ARTIFACTS OF LVIV AT THE BEGINNING OF THE XX CENTURY IN THE JOURNALISM OF THE PRELATE OSTAP NYZHANKIVSKYI

Molchko Ulyana – Assistant Professor, Musicology and Piano Department, Institute of Musical Art, Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko

The aim is to review the works printed in press of O. Nyzhankivskyi, published in a Lviv daily newspaper «Dilo», to draw the attention of the elite in the spheres of art and education to the musical and critical works of the Galician composer; to analyse the thematic range of the publications, the genre range of the newspaper materials, author's publicist style and to introduce it to the scientific and educational and social and artistic discourse.

Research methodology. Nineteen resources have been used in this article. The author of the study draws upon the scientific works concerning the biography and works of the composer O. Nyzhankivskyi, the source materials from a periodical «Dilo», in particular, the musical and critical articles of the Galician publicist and the thematic publications on musical journalism.

Novelty. Basing on the musicological study the themes of the publications by O. Nyzhankivskyi in the newspaper «Dilo» concerning the important moments of the concert and cultural and educational life of the Eastern Galychyna at the end of XIX – beginning of XX centuries have been established. The artistic achievements of Ukrainian composers, prominent singers, choirs have been analysed. The analysis of the new musical publications is provided. The informational (post, message, announcement, report) types of publishing materials of the Galician critic that perform the educational and enlightening functions are described. The studied peculiarities of the publishing materials prove that the publicist works of O. Nyzhankivskyi reflect the evolution of the artistic and publishing processes in the course of development of Ukrainian culture.

The practical significance. The article is a good source for the scholars studying the development of the Galician culture at the end of XIX – beginning of XX centuries in the course of their professional growth in the realm of the musical art.

Key words: O. Nyzhankivskyi, the newspaper «Dilo», musical and critical publicism, post, message, announcement, report.

Надійшла до редакції 29.09.2020 р.

УДК 75.02/.05-055.1(477.83)

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИХАЙЛА БОЙЧУКА: ЛЬВІВСЬКИЙ ПЕРІОД (1910–1914 рр.)

Бенях Наталія – кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри монументального живопису, Львівська національна академія мистецтв, м. Львів
<http://orcid.org/0000-0002-2578-0555>
 DOI.org/ 10.35619/ucpmk.v34i34.337
 benyakh@lnam.edu.ua

Розглядається творчість видатного українського художника-монументаліста Михайла Бойчука 1910–1914 рр. (львівський період). Проаналізовано художньо-стилістичні, композиційно-формальні особливості творів митця. Виявлено значення традиції у творчості М. Бойчука, окреслено індивідуальність майстра та його почерку. Увагу зосереджено на монументальних і станкових творах львівського періоду. Особливе значення для висвітлення творчого шляху митця має визначення історико-культурних та художньо-естетичних засад неовізантизму – напряму, заснованого М. Бойчуком, який вповні сформувався упродовж львівського періоду, а в київському – досяг свого розквіту в царині українського монументального мистецтва й отримав назву «бойчукізм». Окреслено витоки індивідуальних живописних, педагогічних і науково-теоретичних методів митця; проаналізовано музейно-реставраційну, колекціонерську та громадську діяльність; визначено контекстуальний вплив львівського (українського) та західноєвропейського культурно-мистецьких середовищ на формування світоглядної системи М. Бойчука. Проаналізовано вплив культурно-мистецького середовища Львова на формування творчої особистості митця.

Ключові слова: монументальне малярство, творчість М. Бойчука, львівський період, неовізантизм, ікона, стінопис, реставраційна діяльність, науково-теоретична спадщина.

Постановка проблеми. Бойчук Михайло (1882–1937 рр.) – український художник, засновник школи українського монументального мистецтва ХХ ст., член Товариства прихильників української літератури, науки та штуки; Наукового товариства ім. Т. Шевченка (1912 р.); Українського наукового товариства (1917 р.); один із засновників Української академії мистецтв (1917 р.); засновник музейного напрямку

реставрації, професор Київського художнього інституту (1924 р.). У біографії М. Бойчука львівський період став значним рубежем його творчої реалізації. Зі Львовом пов'язана його музейна, реставраційна, науково-теоретична, колекціонерська та громадська діяльність. Львів стає у творчій долі художника своєрідною творчою лабораторією.

Народився М. Бойчук у с. Романівка, Терехівлянського р-ну на Тернопільщині. Освіту здобував у Віденській приватній художній школі (1899 р), Краківській (1900–1905 рр.) і Мюнхенській (1905 р.) академіях мистецтв. Після цього продовжив навчання та розпочав свій професійний творчий шлях у Парижі (1907–1910 рр.). Творчу біографію художника дослідники найчастіше поділяють на три періоди – паризький, львівський, київський. Два перші, насамперед, відображають процес навчання, творчого становлення та професійного формування мистецьких інтересів. Останній, київський період – час педагогічної діяльності художника і виникнення потужної течії бойчукізму в українському мистецтві першої третини ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У загальному масиві наукової літератури, дотичної до творчості М. Бойчука, можна виокремити декілька тематичних груп. Значну частину наукових праць присвячено осмисленню феномена неовізантизму та бойчукізму в контексті художньо-мистецького життя України першої третини ХХ ст. Важливими для вивчення творчості митця львівського періоду творчості є роботи Л. Соколюк, О. Федорука, С. Білоконя, О. Ріпка, Н. Присталенко, Я. Кравченка, В. Сусак, Г. Бартіш, Т. Тимченко, О. Юрчишин, М. Криволапова, О. Ковальчука, Л. Волошин, О. Сидора, В. Маркаде, Г. Міщенко, О. Ноги, О. Банаха та ін. Серед досліджень слід виокремити публікації та праці авторів, які досліджували культурно-історичне тло Львова кінця ХІХ — першої третини ХХ ст., зокрема І. Труша, Р. Братковського, Є. Бачинського, Й. Пеленського, Я. Тугендхольда, М. Голубця, Я. Струханчука, Д. Лук'яновича, І. Свенціцького, С. Черкасенка, Д. Антоновича, В. Залозецького, М. Александровича, К. Сліпка-Москальціва, С. Гординського, Б. Стебельського, Я. Шкандрія та ін.

Метою статті є висвітлення основних подій і фактів із творчого та життєвого шляху М. Бойчука у період його перебування у Львові в 1910–1914 рр. Методи дослідження – історичний, порівняльно-типологічний і метод художнього аналізу.

Виклад основного матеріалу. Історично-культурна своєрідність львівського мистецького середовища зламу ХІХ–ХХ ст., яка позначена в Україні зростанням національної свідомості, пошуків нового національного художнього стилю, теж характеризується пошуків мистецького життя. У цих процесах значно зростає роль інтелігенції. Створюються наукові та культурно-мистецькі товариства, відкриваються виставки тощо. Стрімкий розвиток пластичних мистецтв на зламі ХІХ – ХХ ст. вплинув на творчу особистість М. Бойчука. Його неовізантизм у Львові ставав в один ряд із пошуками численних діячів європейської культури своєї національної самобутності та нових естетичних принципів, спрямованих на інтеграцію мистецтв. На формування творчої особистості художника особливо вплинули два видатні діячі М. Грушевський та митрополит А. Шептицький, які стали знаковими постатями в житті митця, їхня моральна та матеріальна підтримка дала йому змогу реалізувати свої задуми. А особисте знайомство та приятельські стосунки з більшістю української інтелігенції того часу сприяло формуванню світогляду митця.

Корені львівського періоду творчості М. Бойчука слід шукати від 1898 р., з творчої майстерні Ю. Панькевича. Потім був Відень, Краків, Мюнхен, Париж та інші міста Європи. Митець до 1907 р. отримав професійну фахову освіту, починає творчу діяльність, бере активну участь у виставках у Парижі, мандрує містами Італії та Німеччини.

Після здобуття професійної мистецької освіти і творчого самовираження митець повертається до Львова восени 1910 р. і відтоді починається його активна діяльність, яку окреслюємо як львівський період творчості.

Від початків своєї творчості М. Бойчук особливо значення надавав релігійному малярству. Він глибоко вивчив культуру візантійської доби та організацію праці в малярських цехах Середньовіччя [3]. Саме тому релігійне малярство стає головним видом його мистецької діяльності у 1910–1914 рр. Митець відновив забуті техніки темпері і фрески.

Упродовж 1910–1914 рр. художник виконав низку монументальних творів. Це, насамперед, стінописи каплиці Св. Йоана в приміщенні монастиря отців Студитів (1911 р., м. Львів, вул. П. Скарги, 2а), розписи церкви монастиря сестер Чину Святого Василя Великого (1912–1914 рр., с. Словіта, Золочівський р-н, Львівська обл.), розписи вівтарної частини храму Преображення Господнього (1912 р., м. Ярослав, Республіка Польща) [2; 21]. У двох останніх пам'ятках збережено окремі стінописи.

Звернення до візантійських традицій у творчості українських художників початку ХХ ст. відбулось у руслі формування національного стилю в мистецтві. У 1910–1930-х рр. відомі художники, критики та літератори ведуть полеміку щодо національного стилю, його форм і дефініцій.

Українські митці початку ХХ ст. зацікавилися візантійським стилем давнього церковного малярства. Вони почали його вивчати й під його впливом творити (М. Сосенко, М. Бойчук, П. Холодний (старший)). Візантійська традиція помітна в художніх творах львівського періоду (1910–1914 рр.) М. Бойчука: золоте тло, зворотна перспектива і пов'язані з нею умовності в зображеннях, які переосмислює й передає їх мовою художника ХХ ст. Питання трактування національного стилю в той час стає доволі гострим. Його обговорюють у пресі та наукових колах. Неовізантизм викликав шквал полеміки, дискурсів та диспутів серед мистецтвознавців, істориків, письменників, художників (О. Вороний, В. Ласовський, А. Малюца, Д. Іванцев, М. Голубець, В. Залозецький, та ін.).

Візантійська традиція помітна в художніх станкових творах львівського періоду (1910–1914 рр.) М. Бойчука: золоте тло, зворотна перспектива й пов'язані з нею умовності в зображеннях. Тоді М. Бойчук намагався переосмислити внутрішню суть біблійних образів і передати їх мовою художника ХХ ст. Він застосував свій творчий метод, що поєднував візантійську традицію із сучасними йому пошуками засобів художньої виразності. Тут варто згадати такі твори як «Голова ангела» (Львівська НГМ ім. Б. Возницького), «Голова Спасителя» та «Пророк Ілля» (Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького) й ін. [11].

Особливість впливу візантійської традиції і давнього українського мистецтва на творчість М. Бойчука відзначав М. Бурачек: «Самотою стоїть на київському ґрунті галичанин проф. М. Бойчук, що кохається в примітивному мистецтві, захоплюється красою ліній, монументальністю композицій, спокійною лагідністю фрескового колориту» [8; 9–14].

До львівського періоду належать збережені сьогодні понад 80 станкових живописних і графічних творів. Збережені твори походять із колекції Я. Музики, «Студіону», музею НТШ, приватних колекцій.

Варто наголосити, що основні тематичні напрями приватної колекції художника – це порцеляна, килими, живопис, іконопис та стародруки [12]. Такий матеріал окреслює коло його мистецьких зацікавлень, що впливали на комплектування збірки. Загалом вимальовується яскравий образ М. Бойчука як колекціонера і знавця мистецтва, якому вдалося зібрати цінну мистецьку збірку, яка, на жаль, не збереглася в повному обсязі. Вціліли лиш окремі її твори.

У львівський період приваблюють образи видатних діячів української культури – поета Т. Шевченка, митрополита А. Шептицького, історика М. Грушевського, письменника М. Яцківа. Це начерки й рисунки, виконані олівцем або ж олівцем у поєднанні з чорною аквареллю (другий портрет М. Грушевського) [22]. У них розв'язуються різні завдання, пов'язані з виражальними можливостями лінії, штриха, світлотіні, але їх об'єднує дещо загальне – прагнення митця, як в іконі, показати не грубу матеріальність, а духовну основу образу.

Першою великою роботою М. Бойчука у Львові стали розписи каплиці Св. Йоана (у приміщенні колишньої Дяківської бурси). Бурса була фундацією митрополита Андрея Шептицького. Ще під час існування Дяківської бурси, до переходу цього приміщення монахам студитам, там була каплиця на другому поверсі, але без іконостаса й розписів. 1910 р., коли тут був «свого роду семінар», відчувалася потреба гарної каплиці. «Для того приготовано на другому поверсі велику кімнату від вулиці та спорядили її під каплицю. Розмальовання стін і трох образів запрестольних взяв на себе маляр-артист Михайло Бойчук, Галичанин...» [20, арк. 81].

Художник разом із колегами виконав фрескові розписи стін каплиці та три запрестольні ікони: «Св. Йосафат», «Ісус Христос», «Тайна вечеря». Особливо цікавою для вивчення внеску М. Бойчука в розвиток українського релігійного мистецтва як представника неовізантизму є його вівтарна композиція «Тайна вечеря» (НМЛ), що розкриває синтетичний принцип творчого методу митця.

У статті, присвяченій реставрації ікон та пам'яток мистецтва, І. Свенціцький зробив короткий огляд розписів Дяківської бурси і зазначав: «...Бойчук взяв за основу до розписів фігурні композиції візантійсько-романського примітиву» [13; 7–8]. За мистецькими публікаціями й деякими світлинами фрагментів цих розписів, мистецтвознавець О. Нога так відтворює інтер'єр каплиці: «...за престолом, у півокруглій ніші, була виконана Бойчуком ікона Тайної Вечері... Розпис стін... поєднаний із зображенням святого пророка Іллі (якому в печеру ворон приносить поживу) (зображення пророка було на стіні між вікнами, які виходять на вулицю) та Христом-Пантократором на склепінні» [10; 7].

За роботу, що тривала майже рік, «Бойчук ... зі своїми двома помічниками [до складу групи входив «бойчукіст» ще з паризьких часів М. Касперович та українець із Херсона, один із провідних митців Санкт-Петербурга Є. Сагайдачний] взяв ..., крім харчу і помешкання, около 1.240 кор[он] австр[ійських]». Навесні 1912 р. відбулося урочисте посвячення каплиці [20, арк. 2 зв].

Зараз важко встановити, яке саме розміщення розписів і яка тематика (окрім згаданих «Тайної вечері» і «Пророка Іллі») були в оформленні каплиці. Зі збережених проєктів та ескізів поліхромії стіни,

фотографій, можна зробити висновок, що для декору стін використано плетений орнамент і мотив виноградної лози та виноградного грона, стилізоване зображення акантового листа, розеток і пальмет, стилізованих птахів, архітектурних деталей (колони). Одвірки декоровано геометричним візерунком, який складається з чергування квадратів і прямокутників на зразок метоп і тригліфів. Квадрати всередині оздоблені чіткими рядами з крапок. Пунктирний орнамент і на краю одвірка. Над дверима в медальйоні зображення голуба з німбом і розпростертими крилами за зразком геральдичних композицій візантійського мистецтва (символ Св. Духа).

Зі збереженого до львівського періоду належать дев'ять ікон і одна мозаїка М. Бойчука. А саме: «Св. Онуфрій» (1910, 85,5x34,5, дошка, левкас, темпера), «Св. Йоан Златоуст» (1910, 85,5x34,5, дошка, левкас, темпера), «Св. Миколай» (1910, 27,8x19,8x0,9, фанера, левкас, темпера), «Св. Йосафат» (1910, 145x93x4, дошка, темпера, левкас) (авторство цієї ікони приписують С. Налепінській-Бойчук), «Архангел Гавриїл. Благовіщення» (1910, 41x34,5, картон, левкас, темпера), «Ісус Христос» (1910-ті, 145x93x4, дошка, темпера), «Покрова Богородиці» (20,5x24, дошка, левкас, темпера), «Пророк Ілля» (1911, дошка, левкас, темпера), «Тайна вечерея» (1911, запрестольна ікона, дошка, темпера), мозаїка «Св. Йоан» (1910, 63x38) [11].

Ці твори виконано з високою майстерністю, глибоким розумінням композиції, досконалим відчуттям пропорцій і масштабного співвідношення окремих складників у єдиному ансамблі. Вони ілюструють пошук і формування творчого методу художника [15]. Одна з граней цієї мистецької спадщини М. Бойчука в історії українського мистецтва полягає в тому, що художник зумів органічно поєднати традиції українського іконопису, народної картини, візантійського мистецтва з новими тенденціями розвитку мистецтва початку ХХ ст. Елементи образності модернізму проникають у творчість художника у ключі своєї народної естетики та особливої стилізації візантійського мистецтва. Ікони, які виконав М. Бойчук у проміжку між 1910 і 1915 рр., – це твори, наповнені статикою зовнішньої форми, так зване формальне втілення (композиційні рішення, нове розуміння можливостей кольору і використання старих матеріалів) у поєднанні з внутрішньою напруженістю і динамічністю сюжету (при зовнішньо позірній врівноваженості) – логічно вводять творчість художника в русло тогочасних експериментів у мистецтві.

Період його праці в Національному музеї Львова – новий етап у розвитку реставраційної справи у місті. Яскравий приклад цьому – заснований М.Бойчуком музейний тип реставрації. Важливим джерелом у вивченні музейно-реставраційної діяльності митця є листування між митрополитом А. Шептицьким і директором Національного музею у Львові І. Свенціцьким. М. Бойчук почав працювати на посаді «консерватора іконного відділу» Національного музею з осені 1910 р. [14].

1912 р. М. Бойчук був залучений до організації експозиції музею НТШ у приміщенні на вул. Чарнецького, 24. За його проектами відбулось перепланування й оформлення приміщень першого поверху, упорядковано експозицію музейних залів. За давніми взірцями М. Бойчук виконав ескізи захисних ґрат на вікна й двері, а, можливо, (документального підтвердження немає, відомості подано тільки зі спогадів сучасників) навіть розписи у приміщенні музею. Відповідь про належність фресок авторству М. Бойчука дасть лише зондування стін будівлі. Очевидно, М. Бойчук брав участь і в побудові музейної експозиції, куди передає власні роботи і дві старовинні ікони з приватної колекції, виставлені в залі історичної археології [1].

Уваги заслуговує листування М. Бойчука з М. Грушевським, А. Шептицьким, М. Яцківим, О. Роздольським, П. Холодним та ін. В епістолярній спадщині можемо почерпнути важливу інформацію, яка уточнює окремі факти і дати з його творчої біографії [4]. Уваги заслуговує також листування між М. Грушевським, М. Федюшкою та І. Джиджурою, де знаходимо згадки про М. Бойчука, його роботу в царині книжкової ілюстрації тощо.

Детальне вивчення різних аспектів життєвого та творчого шляху художника львівського періоду дає змогу відкрити «феномен Бойчука», а звернення до локального емпіричного матеріалу – прослідкувати, як здійснюється вплив одного короткого періоду творчості художника на його подальшу творчу діяльність, на мистецьку ідентичність і формування творчих методів, поглядів, педагогічних постулатів, які використовував митець у пізнішій педагогічній і творчій діяльності.

Ще однією ланкою творчої біографії митця є його теоретико-публіцистична спадщина, невеликою за обсягом. Це статті на тему розвитку народного та професійного мистецтва України початку ХХ ст., формування реставраційної справи того часу, а також епістолярій, записи та спогади учнів. Тут варто виокремити кілька основних напрямів: дослідницька праця (розвиток реставраційної справи), художня критика (огляд виставки народного промислу в Коломиї) та роздуми про розвиток мистецтва від найдавніших часів до початку ХХ ст., доступні нам завдяки нотаткам Є. Бачинського. Ці матеріали розкривають багатогранність постаті М. Бойчука [5; 6–7].

Творча і теоретична діяльність М. Бойчука 1910-1914 рр. пов'язана зі Львовом і є відображенням динаміки складних суспільно-політичних і культурно-мистецьких процесів першої пол. ХХ ст. і значною мірою визначила основні тенденції розвитку творчої та педагогічної діяльності художника.

Роздуми М. Бойчука про роль мистецтва у суспільному житті, про формування українського стилю в мистецтві були не тільки на часі, але й вирішували не лише суто «українське питання», хоч і підкреслювалася особлива цінність своєї художньої спадщини, а стали підґрунтям створення його школи монументального мистецтва. Він як художник, учений, педагог глибоко аналізував художні форми давнього і сучасного йому мистецтва, намагався пізнати природу образотворчого мистецтва. Проявив себе як учений-дослідник і аналітик. З його теоретичних напрацювань назвемо статті, присвячені проблемам реставрації творів мистецтва, розвитку народних промислів та професійного мистецтва початку ХХ ст.

Уваги заслуговує й колекціонерська діяльність М. Бойчука. Сьогодні у фондах музеїв України (НМЛ, НГМ ім. Б. Возницького, НХМУ) та приватних колекціях перебувають твори, що належали до колекції М. Бойчука. Це твори українського та російського іконопису, зокрема новгородської школи, живописні станкові твори, збірка народного мистецтва, килимів, репродукції шедеврів світового образотворчого мистецтва. Доля багатьох творів нині невідома. Учениця М. Бойчука О. Павленко згадувала збірку народного мистецтва, килимів та давніх ікон, яку художник зберігав у своєму помешканні в Києві. А зі спогадів Я. Музики, його послідовниці та учениці львівського періоду, студія-помешкання художника на піддашші будинку НТШ, на вул. Чарнецького, 26, була наповнена мистецькими речами. М. Бойчук поселяється туди на проживання в грудні 1912 р. Це «малярська робітня в полудневій частині стриху кам'яниці НТШ при вул. Чарнецького, 26». Зберігся документ – Касова книга будинку НТШ при вул. Чарнецького, 26 (№ 9 Домова книжка): «Михайло Бойчук – артист-маляр – місце народження Галичина, Тербовлянський повіт, с. Романівка, рік народження – 1882, релігія гр.-катол., стан – вільний, дата замельдована 17/10 1912 р. (?) – /нерозбірливо/» [19, арк. 42 зв]. Серед імен винаймачів помешкань прізвище «Бойчук» бачимо в ній від грудня 1912 р. (І. XII. 1912) по травень 1913 р. У грудні, січні та березні за малярське ательє (помешкання № XXV) художник сплачує 25 корон. У лютому та квітні його ім'я відсутнє – можливо, через матеріальні нестатки, а можливо, у зв'язку з від'їздами майстра зі Львова. У травні 1913 р. М. Бойчук повертає борг – вносить 75 корон, а надалі його ім'я у книзі зникає, хоч малярська робітня залишається за ним ще у 1915 р. і пізніше знову його ім'я з'являється в домовій книзі в 1917 р.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Львівський період став важливою частиною загального творчого шляху художника. У такому процесі важливими стають ресурси, з яких черпається знання про минуле, а також уявлення про «правильну» інтерпретацію історичних фактів.

Формування національного стилю М. Бойчук почав від одного зі стародавніх коренів – візантійського мистецтва. Проте в процесі розвитку програма розширювалася, і якщо на початку 1910-х рр. свої пошуки він декларував як неовізантизм, то у 1920-ті рр. він усвідомлював природу своєї творчості і творчості учнів значно глибше – як український монументалізм.

Список використаної літератури

1. **Банах В.** Музей НТШ у Львові (1912–1939): науково-фондова робота. *Історико-культурні студії*. 2017. № 1 (4). С. 21–26.
2. **Бартіш Г.** Монументальні розписи Михайла Бойчука в Галичині. *Образотворче мистецтво*. 1998. № 2. С. 28–30.
3. **Бачинський Є.** Мої зустрічі та силуети українських малярів і різьбарів на чужині: Спомини старого емігранта за роки 1908–1950. *Нові дні*. Торонто. 1952. Верес. С. 16–21.
4. **Бенях Н.** «Львівський період» у творчості М. Бойчука (1910–1914). *Культура України*. 2002. Вип. 11. С. 167–171.
5. **Бенях Н.** Теоретична спадщина Михайла Бойчука. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. Харків. 2017. № 3. С. 7–12.
6. **Бойчук М.** З нагоди коломийської виставки українського домашнього промислу. *Літературно-науковий вістник*. 1912. Т. IX. Кн. IV (листоп.). С. 344–347.
7. **Бойчук М.** Несколько замечаний по поводу реставрации живописи в России. *Русская художественная летопись*. СПб., 1912. № 15–16. С. 220–222.
8. **Бурачек М.** Мистецтво у Києві: Думки і факти. *Музагет: Місячник літератури і мистецтва*. Київ : Сяйво. 1919. № 1–3. С. 99–114.
9. **Листи Митрополита Андрея Шенцицького до Іларіона Свенціцького з архіву Національного музею у Львові** / упоряд. С. Дяків. Львів : Українські технології, 2005. 108 с.
10. **Нога О.** Три всесвітньо-невідомі постаті українського авангарду. [Є. Сагайдачний, М. Гаврилко, Н. Давидова]. Львів : Логос, 1994. 118 с. : іл.
11. **Михайло Бойчук** : альбом-каталог збережених творів / Ін-т колекціонерства укр. мистецьких пам'яток при Науковому Товаристві ім. Шевченка / авт. вступ. ст. Я. Кравченко ; упоряд. каталогу В. Сусак. Львів : Майстерня книги, Київ : Оранта-Друк, 2010. 124 с.

12. **Рінко О.** У пошуках страченого минулого : ретроспектива мистецької культури Львова ХХ століття : монографія. Львів : Каменяр, 1996. 287 с., іл.
13. **Свеніцький І.** Про реставрацію і консервацію ікон та пам'яток. До двадцятип'ятиріччя Національного музею у Львові. *Діло*. 1931. № 386. С. 7–8.
14. **Сидор О.** Іларіон Свеніцький і реставраційна справа в Національному музеї у Львові. *Пам'ятки України*. 1996. № 3–4. С. 106–109.
15. **Соколюк Л.** Сакральне в творчості М.Бойчука. *Вісник Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв*. Харків. 2002. № 3. С. 3–13.
16. **Сусак В.** Неовізантизм, бойчукізм, кольорорух. Варіації на тему. *VI Міжнар. конгрес українців. Музикознавство. Образотворче мистецтво. Театрознавство. Кінознавство*. Кн. 2. Донецьк-Київ. 2005. С. 286–298.
17. **Тимченко Т.** Бойчукізм і українська реставрація. *Образотворче мистецтво*. 1997. № 3–4. С. 60–62.
18. **Федорук О.** Штрихи до портрета майстра. *Українське мистецтвознавство*. Київ : Наук. думка. 1993. Вип. 1. С. 134–144.
19. **Центральний державний історичний архів у м. Львові.** Ф. 309. Оп. 1 Спр. 777, 1–3 арк.
20. **Центральний державний історичний архів у м. Львові.** Ф. 684. Оп. 1. Спр. 3298. 1–134 арк.
21. **Шкандрій М.** Модернізм, авангард і естетика Михайла Бойчука. *Сучасність* (Мюнхен). 1995. № 9. С. 137–147.
22. **Юрчишин О.** Михайло Бойчук та Михайло Грушевський. *Сучасність*. 1994. № 7–8. С. 140–148.
23. **Roksolana S.** Patyk, Nataliya M. Benyakh, Mykhailo A. Bokotey, Oleksandr V. Honcharuk, Olena O. Yakymova, Vasyl V. Odrekhiivskiy (2020) MYKHAILO BOYCHUK, THE FOUNDER OF NEO-BYZANTISM, UKRAINIAN NATIONAL ART STYLE. *Journal of Critical Reviews*, 7 (16), 2736-2748. doi: 10.31838/jcr.07.16.349

References

1. **Banakh V.** Muzei NTSh u Lvovi (1912–1939): naukovo-fondova robota. *Istoryko-kulturni studii*. 2017. № 1 (4). S. 21–26.
2. **Bartish H.** Monumentalni rozpisy Mykhaila Boichuka v Halychyni. *Obrazotvorche mystetstvo*. 1998. № 2. S. 28–30.
3. **Bachynskiy Ye.** Moi zustrichi ta syluety ukrainskykh maliariv i rizbariv na chuzhyni: Spomyny staroho emhranta za roky 1908–1950. *Novi dni*. Toronto. 1952. Veresen. S.16–21.
4. **Benyakh N.** «Lvivskiy period» u tvorchosti M. Boichuka (1910–1914). *Kultura Ukrainy*. 2002. Vyp. 11. S. 167–171.
5. **Benyakh N.** Teoretychna spadshchyna Mykhaila Boichuka. *Tradytsii ta novatsii u vyshchii arkhitekturno-khudozhnii osviti*. Kharkiv. 2017. № 3. S. 7–12.
6. **Boichuk M.** Z nahody kolomyiskoi vystavky ukrainskoho domashnoho promyslu. *Literaturno-naukovyi vistnyk*. 1912. T. IKh. Kn. IV (lystopad). S. 344–347.
7. **Boichuk M.** Neskolko zamechanyi po povodu restavratsyy zhyvopysy v Rossyy. *Russkaia khudozhestvennaia letopys*. SPb., 1912. № 15–16. S. 220–222.
8. **Burachek M.** *Mystetstvo u Kyivi: Dumky i fakty*. Muzahet: Misiashnyk literatury i mystetstva. Kyiv : Siaivo. 1919. № 1–3. S. 99–114.
9. **Lysty Mytropolyta Andreia Sheptytskoho do Iariona Svientsitskoho z arkhivu Natsionalnoho muzeiu u Lvovi** / uporiadnyk S. Diakiv. Lviv : Ukrainski tekhnolohii, 2005. 108 s.
10. **Noha O.** Try vsesvitnonevidomi postati ukrainskoho avnhardu. [Ie. Sahaidachnyi, M. Havrylko, N. Davydova]. Lviv : Lohos, 1994. 118 s. : il.
11. **Mykhailo Boichuk** : albom-kataloh zberezhenykh tvoriv / In-t koleksionerstva ukr. mystetskykh pamiatok pry Naukovomu Tovarystvi im. Shevchenka / avt. vstup. st. Ya. Kravchenko ; uporiad. katalogu V. Susak. Lviv : Maisternia knyhy, Kyiv : Oranta-Druk, 2010. 124 s.
12. **Ripko O.** U poshukakh strachenoho mynuloho : retrospektyva mystetskoï kultury Lvova KhKh stolittia : monohrafiia. Lviv : Kameniar, 1996. 287 s., il.
13. **Svientsitskyi I.** Pro restavratsiiu i konservatsiiu ikon ta pamiatok. Do dvadtsiatyiatyrichchia Natsionalnoho muzeiu u Lvovi. *Dilo*. 1931. № 386. S. 7–8.
14. **Sydor O.** Іларіон Svientsitskyi і restavratsiina справа в Natsionalnomu muzei u Lvovi. *Pamiatky Ukrainy*. 1996. № 3–4. S. 106–109.
15. **Sokoliuk L.** Sakralne v tvorchosti M.Boichuka. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*. Kharkiv. 2002. № 3. S. 3–13.
16. **Susak V.** Neovizantyzm, boichukizm, kolororukh. Variatsii na temu. *VI Mizhnarodnyi konhres ukrainistiv. Muzykoznavstvo. Obrazotvorche mystetstvo. Teatroznnavstvo. Kinoznnavstvo*. Кн. 2. Donetsk-Kyiv. 2005. S. 286–298.
17. **Tymchenko T.** Boichukizm i ukrainska restavratsiia. *Obrazotvorche mystetstvo*. 1997. № 3–4. S. 60–62.
18. **Fedoruk O.** Shtrykhy do portreta maistra. *Ukrainske mystetstvoznavstvo*. K. : Naukova dumka. 1993. Vyp. 1. S. 134–144.
19. **Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv u m. Lvovi.** F. 309. Op. 1 Spr. 777, 1–3 арк.
20. **Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv u m. Lvovi.** F. 684. Op. 1. Spr. 3298. 1–134 арк.
21. **Shkandrii M.** Modernizm, avanhard i estetykam Mykhaila Boichuka. *Suchasnist* (Miunkhen). 1995. № 9. S. 137–147.
22. **Iurchyshyn O.** Mykhailo Boichuk ta Mykhailo Hrushevskiyi. *Suchasnist*. 1994. № 7–8. S. 140–148.

23. *Roksolana S. Patyk, Nataliya M. Benyakh, Mykhailo A. Bokotey, Oleksandr V. Honcharuk, Olena O. Yakymova, Vasyl V. Odrekhivskiy* (2020) *MYKHAYLO BOYCHUK, THE FOUNDER OF NEO-BYZANTISM, UKRAINIAN NATIONAL ART STYLE*. *Journal of Critical Reviews*, 7 (16), 2736-2748. doi:10.31838/jcr.07.16.349

ТВОРЧЕСКИЙ ПУТЬ МИХАИЛА БОЙЧУКА: ЛЬВОВСКИЙ ПЕРИОД (1910-1914)

Бенях Наталия – кандидат искусствоведения, ст. преподаватель кафедры художественного дерева, Львовская национальная академия искусств, г. Львов

Рассматривается творчество выдающегося украинского художника-монументалиста Михаила Бойчука 1910–1914 гг. (Львовский период). Проанализированы художественно-стилистические, композиционно-формальные особенности произведений художника. Рассмотрено значение традиции в творчестве М. Бойчука, обозначена индивидуальная манера мастера и его творческий почерк. Внимание сосредоточено на монументальных и станковых произведениях львовского периода. Особое значение для полного освещения творческого пути художника имеет определение историко-культурных и художественно-эстетических принципов художественного направления неовизантизма, основанного М. Бойчуком, которое полностью сформировалось в течение львовского периода, а в киевский – достигло своего расцвета в области украинского монументального искусства и получило название «бойчукизм». Определены истоки индивидуальных живописных, педагогических и научно-теоретических методов художника; проанализировано музейно-реставрационную, общественную деятельность; определено контекстуальное влияние украинской и западноевропейской культурных сфер на формирование мировоззренческой системы М. Бойчука. Проанализировано влияние культурно-художественной среды Львова на формирование творческой личности художника.

Ключевые слова: монументальная живопись, творчество М. Бойчука, львовский период, неовизантизм, икона, стенопись, реставрационная деятельность, научно-теоретическое наследие.

MYKHAYLO BOYCHUK ARTIST ROUTS: LVIV PERIOD (1910–1914)

Benyakh Nataliya – Phd seniour lekturer Department of Art Wood
Lviv national academy of Arts

The article deals with the creative work of the outstanding Ukrainian artist-monumentalist Mykhaylo Boychuk in 1910-1914 (Lviv period). The author analyses the artistic and stylistic, compositional and formal features of the artist's works. The importance of the tradition in the work of Mykhaylo Boychuk is revealed, the individuality of the master and his characteristic are outlined features. Attention is concentrated on the monumental and easel works of Mykhaylo Boychuk in Lviv period. A great importance for enlightening the artist's creative way is the definition of the historical, cultural, artistic and aesthetic principles of neobyzantism – the direction established by Mykhaylo Boychuk. It was fully formed during the Lviv period, and in Kiev has reached its prosperity in the domain of Ukrainian monumental art and was named «boychukizm». The sources of individual painting, pedagogical, scientific and theoretical methods of the artist are outlined; museum-restoration, collector's and public activities are analysed; the contextual influence of Lviv (Ukrainian) and Western European cultural and artistic environments on the formation of the world-view system Mykhaylo Boychuk is determined. The influence of the cultural and artistic environment of Lviv on the formation of the creative personality of the artist is analysed.

Key-words: monumental painting, Mykhaylo Boychuk's creative work, Lviv period, neobyzantism, icon, wall painting, restoration activity, scientific and theoretical heritage.

UDC 75.02/.05-055.1(477.83)

MYKHAYLO BOYCHUK ARTIST ROUTS: LVIV PERIOD (1910–1914)

Benyakh Nataliya – Phd seniour lekturer Department of Art Wood
Lviv national academy of Arts

The article deals with the creative work of the outstanding Ukrainian artist-monumentalist Mykhailo Boychuk in 1910-1914 (Lviv period). The author analyses the artistic and stylistic, compositional and formal features of the artist's works. The importance of the tradition in the work of Mykhailo Boychuk is revealed, the individuality of the master and his characteristic are outlined features. Attention is concentrated on the monumental and easel works of Mykhailo Boychuk in Lviv period. A great importance for enlightening the artist's creative way is the definition of the historical, cultural, artistic and aesthetic principles of neobyzantism – the direction established by Mykhailo Boychuk. It was fully formed during the Lviv period, and in Kiev has reached its prosperity in the domain of Ukrainian monumental art and was named «boychukizm». *The sources* of individual painting, pedagogical, scientific and theoretical methods of the artist are outlined; museum-restoration, collector's and public activities are analysed; the contextual influence of Lviv (Ukrainian) and Western European cultural and artistic environments on the formation of the world-view system Mykhailo Boychuk is determined. The influence of the cultural and artistic environment of Lviv on the formation of the creative personality of the artist is analysed.

The roots of the Lviv period of Mykhailo Boychuk's work date back to 1898, the creative studio of Julian Pankevich. Later he worked in Vienna, Krakow, Munich, Paris, and other European cities. By 1907, the artist obtained a special professional education and began his creative activity, actively participating in exhibitions in Paris, as well as travelling to the cities in Italy and Germany. Of particular importance for the full coverage of the creative path of the artist are the historical, cultural, and artistic-

aesthetic principles of neo-Byzantism, the direction founded by Mykhailo Boychuk (1909), which has gained its shape during the Lviv period (1910-1914), and in Kyiv (1917-1937) it has reached its heyday in the field of Ukrainian monumental art.

The article provides artistic and stylistic analysis of the artist's surviving works created during the Lviv period. It is found out that the artistic and pedagogical activity of M. Boichuk had a significant impact on the artistic life of Ukraine in the 1920s and the basis of the creative method, which originated in the Lviv artistic environment.

The objective of the article is to investigate the formation of neo-Byzantism stylistics in M. Boichuk's work during his stay in Lviv in 1910-1914. The research methods are historical, comparative-typological, and artistic analysis

Key-words: monumental painting, Mykhaylo Boychuk's creative work, Lviv period, neobyzantism, icon, wall painting, restoration activity, scientific and theoretical heritage.

Надійшла до редакції 5.11.2020 р.

УДК 747.012.1

ПОЛІХРОМІЇ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЦЕРКОВ (НА ПРИКЛАДІ МОНУМЕНТАЛЬНИХ СТІНОПИСІВ МОДЕСТА СОСЕНКА)

Радомська Віолетта Радіонівна – старший викладач,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів
<http://orcid.org/0000-0001-6868-868-X>
[DOI.org/10.35619/ucpmk.v34i34.338](https://doi.org/10.35619/ucpmk.v34i34.338)
w.r.radomska@gmail.com

Розглянуто досвід та тенденції проектування інтер'єрних просторів у сакральній архітектурі першої чверті ХХ ст., їх образно-стилістичні особливості як нової формації поліфункціональних громадських об'єктів у сучасному суспільстві, де аналітична історіографічна база генерує забезпечення нових форм духовної діяльності і поглиблення концептуально-естетичної ерудитської людини; проаналізовано особливості формування сакрального інтер'єру залежно від призначення та процесів, які в них відбуваються; розроблено класифікацію богословської інфраструктури за посередництвом монументальних стінописів М. Сосенка (1875–1920 рр.) у конкретних церковних інтер'єрах; встановлено зв'язок між образно-стилістичними та функціональними складовими в контексті формування просторового середовища за особливим принципом «ієротопії».

Ключові слова: стінописи, богословсько-літургійна інфраструктура, простір, Модест Сосенко, дизайн інтер'єру сакрального простору

Постановка проблеми та її актуальність. Взаємозв'язок інженерно-конструктивного й художньо-пластичного в архітектурі протягом різних періодів не завжди був однаковим, оскільки соціальні та історичні основи суспільства, рівень розвитку науки і мистецтва, національний характер естетичної культури суттєво впливають на формування архітектурного вигляду будівлі, її інтер'єрного упорядкування, функціонального наповнення. Складна природа архітектурного формоутворення свідчить про пластичну організацію простору й створення відповідного середовища – це задум композиції дизайнера та художника за посередництвом невід'ємного сегменту в інтер'єрному просторі християнського храму – стінописів.

Сучасний соціальний запит на побудову сакральних споруд актуалізує дизайн-діяльність у формуванні гармонійного предметно-просторового середовища за посередництвом образно-стилістичних поліхромій.

Мета дослідження – виявлення ролі декоративно-монументального мистецтва у формуванні інтер'єрного простору сакральних споруд.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Позиціонування стінописів в інтер'єрах християнських храмів досліджено у багатьох вітчизняних виданнях та монографіях, однак сакральні поліхромії розглядаються як статистичні відомості при вивченні архітектурного об'єкту, як твір монументального мистецтва в контексті творчості художника чи декоративно-художня прикраса в інтер'єрі храму. Такого типу публікації преферують у дослідницьких працях теоретиків та істориків мистецтва, архітектури [12, 1-6, 10].

Однак, проблематика синтезу видів проектно-художньої діяльності в контексті формування гармонійного й функціонального сакрального предметно-просторового середовища більше висвітлена в дослідженнях зарубіжних науковців [6, 3, 15, 6-7].

Постановка завдання. Згідно поставленої мети дослідження, в якому піднята актуальна проблематика ХХІ ст. щодо проектно-художньої діяльності в контексті формування гармонійного сакрального середовища, поставлено завдання про визначення ролі монументальних стінописів в